# Türkçe Öğretimi

## Öncü Araştırmalar 3

**Editörler:**
Mehmet KARDOĞAN · Nurullah ESENDEMİR · Mehmet Nuri KARDAŞ
Naif KARDAŞ · Muhammed TUNAGÜR · Mustafa KAYA

PEGEM AKADEMİ

**Editörler:** Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN • Dr. Nurullah ESENDEMİR • Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ
Dr. Naif KARDAŞ • Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR • Doç. Dr. Mustafa KAYA

**TÜRKÇE ÖĞRETİMİ**
**Öncü Araştırmalar 3**

ISBN 978-625-5442-52-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Aralık 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Özgürel
Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

**İletişim**

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

# ÖN SÖZ

İnsanlık tarihinin bütüncül gelişim sürecinde dil, toplumların kimliklerini inşa etmelerinde, tarihsel ve kültürel sürekliliklerini sağlamalarında ve ortak gelecek tasavvurlarını şekillendirmelerinde belirleyici bir işlev üstlenmiştir. Bu yönüyle dilin gelişimi ve kültürel birikimin kuşaklar arasında aktarılması, toplumsal kimliğin sürekliliğini sağlayan temel dinamikler arasında değerlendirilmektedir. Toplumsal bütünlüğün korunması ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması, büyük ölçüde ortak dil ve kültür etrafında şekillenen bilinçle mümkündür. Bu nedenle dil ve kültür alanında yürütülen bilimsel çalışmalar, toplumların tarihsel ve kültürel varlığını anlamlandırmaları bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Bireylere nitelikli ve işlevsel bir dil eğitimi sunulması; onların iletişim yeterliliklerini geliştirmesinin yanı sıra dil bilinci, dil duyarlılığı ve estetik dil anlayışı kazanmalarına da katkı sağlamaktadır. Dil becerileri gelişmiş bireylerden oluşan toplumlar, bilgi üretme, kültürel değerlerini sürdürme ve geleceğe yönelik ortak hedefler belirleme konusunda daha sağlam bir zemin oluşturabilmektedir. Türkçe açısından değerlendirildiğinde ise dili öğrenmek ve öğretmek, yalnızca etkili iletişim kurabilmenin bir gereği değil, aynı zamanda tarihsel birikimimizin ve kültürel mirasımızın korunarak yaşatılmasının da önemli bir koşuludur. Dolayısıyla Türkçenin ses, şekil, anlam ve kullanım özellikleriyle bütüncül biçimde öğrenilmesi, benimsenmesi ve bilinçli kullanılması, toplumu oluşturan her bireyin kültürel sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Günümüzde bilim ve teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler; medya araçlarını, iletişim biçimlerini, etkileşim ortamlarını ve bilgiye erişim kanallarını önemli ölçüde çeşitlendirmiştir. Özellikle dijitalleşme ve yapay zekâ destekli uygulamaların gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmesi, dilin kullanım alanlarını ve biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Ancak değişen iletişim koşulları, ana dilin ve kültürel değerlerin önemini azaltmamakta; aksine bu değerlerin daha bilinçli bir yaklaşımla ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü dilde meydana gelen değişim ve dönüşümler, zaman içerisinde düşünce biçimlerini, kültürel algıları ve toplumsal ilişkileri de etkileyebilmektedir. Bir toplumun diliyle kurduğu bağın zayıflaması, kültürel belleğinin aktarımında çeşitli kopukluklara yol açabilir. Bu nedenle millî dilin, kültürün ve değerlerin yalnızca korunması değil, çağın gereklilikleri doğrultusunda geliştirilerek yaşatılması da büyük önem arz etmektedir.

On dört bölümden oluşan bu eser, farklı konu alanlarını bilimsel yöntem ve yaklaşımlar çerçevesinde ele alan araştırmaları bir araya getirmekte ve Türkçe eğitimi alanına çok yönlü bir akademik içerik sunmaktadır. Eserde, "Popüler Kültür Metinlerini Eleştirel Okumak: Anlamlandırma ve Okur Öznelliği, Eleştirel Düşünme: Kavramsal Çerçeve, Boyutlar ve Stratejiler, Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Okuma Eğitimi: 2019, 2024 ve 2026 Program Metinlerinin Eleştirel Karşılaştırması, Metinlerarası Temelli Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi, Yapay Zekâ Uygulamalarıyla Oluşturulan Öyküleyici Metinlerin 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Başarısına ve Okuma Motivasyonuna Etkisi, İki Dillilik Olgusunun Öğrencilerin Öyküleyici Metin Yazma Becerilerine Biçimsel Özellikler Bakımından Yansımaları, Akran Geri Bildirimi Yönteminin 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazım Kurallarını Uygulama Başarısına ve Yazma Motivasyonuna Etkisi, Notebooklm Uygulamasının Türkçe Dersinde Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri, Oyun Temelli Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamalarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Abide 4. Sınıf Türkçe Okuduğunu Anlama Başarısıyla İlişkili Kültürel ve Sosyoekonomik Sermaye Bileşenlerinin Veri Madenciliği Yöntemleriyle İncelenmesi: Mersin Örneği, Türkçe Öğretmenlerinin Okuryazarlık Becerilerine

Yönelik Görüşleri, Ses Sembolizmi Bağlamında Türkçe Kelimelerin Algısal Özellikleri, Köy ve Şehir Okullarındaki Öğrencilerin "Türkçe Öğretmeni" Kavramına Yönelik Meteforik Algılarının Karşılaştırılması, Evrensel Tasarıma Dayalı Öğrenme ve Türkçe Eğitimi" konuları işlenmiştir.

Bu eserde yer verilen araştırmaların, başta Türkçe öğretmenleri ve Türkçe eğitimi alanında çalışan akademisyenler olmak üzere öğretmen adayları, lisansüstü araştırmacılar ve Türkçenin öğretimi ile geliştirilmesine akademik ilgi duyan tüm okuyucular için bilimsel ve mesleki açıdan işlevsel bir kaynak oluşturması amaçlanmaktadır. Çalışmaların, Türkçe eğitimi alanındaki mevcut bilgi birikimini zenginleştirmenin yanı sıra ileride gerçekleştirilecek araştırmalara kuramsal ve uygulamalı bir dayanak sunması, dil öğretimi süreçlerine farklı bakış açıları kazandırması ve ana dil bilincinin gelişimine katkıda bulunması beklenmektedir. Zira bir dilin varlığını ve işlevselliğini sürdürebilmesi, yalnızca gündelik iletişimde kullanılmasıyla sınırlı olmayıp eğitim, bilim ve kültür alanlarında sürekli geliştirilmesine, bilinçli kullanımının yaygınlaştırılmasına ve sahip olduğu kültürel birikimin gelecek kuşaklara aktarılmasına bağlıdır. Bu doğrultuda hazırlanan eserin, Türkçe eğitiminin bilimsel temellerinin güçlendirilmesine, dil ve kültür arasındaki ilişkinin daha kapsamlı biçimde kavranmasına ve Türkçenin ifade olanaklarının farklı akademik ve eğitsel ortamlarda daha etkin biçimde değerlendirilmesine katkı sağlaması temenni edilmektedir. Eserde emeği geçen bütün araştırmacılara, eseri özenle baskıya hazırlayan Pegem Akademi çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederiz.

**Editörler**

Mehmet KARDOĞAN · Nurullah ESENDEMİR · Mehmet Nuri KARDAŞ

Naif KARDAŞ · Muhammed TUNAGÜR · Mustafa KAYA

## İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....iii

**1. Bölüm: Popüler Kültür Metinlerini Eleştirel Okumak: Anlamlandırma ve Okur Öznelliği**.....1
*Dr. Öğr. Üyesi Rukiye IŞIK AYDIN*, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4840-4031
*Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR*, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

**2. Bölüm: Eleştirel Düşünme: Kavramsal Çerçeve, Boyutlar ve Stratejiler**.....25
*Yağmur İPEK*, Fırat Üniversitesi
ORCID NO: 0009-0004-0751-233X
*Dr. Öğr. Üyesi Yelda KÖKÇÜ*, Fırat Üniversitesi
ORCID NO: 0000-0003-1232-5235

**3. Bölüm: Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Okuma Eğitimi: 2019, 2024 ve 2026 Program Metinlerinin Eleştirel Karşılaştırması**.....42
*Doç. Dr. Mustafa Said KIYMAZ*, Adıyaman Üniversitesi
ORCID NO: 0000-0003-3821-5499
*Merve AKYILMAZ*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID NO 0009-0004-8205-7349

**4. Bölüm: Metinlerarası Temelli Etkinliklerin Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerisine Etkisi**.....70
*Şeyma CAN GÜZEL*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No:0009-0009-3345-9129
*Dr. Naif KARDAŞ*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0002-4802-7478

**5. Bölüm: Yapay Zekâ Uygulamalarıyla Oluşturulan Öyküleyici Metinlerin 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Başarısına ve Okuma Motivasyonuna Etkisi**.....81
*Abdullah GÜLYABAN*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCIDNo: 0009-0007-3687-5449
*Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARDOĞAN*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCIDNo: 0000-0002-5620-3371

**6. Bölüm: İki Dillilik Olgusunun Öğrencilerin Öyküleyici Metin Yazma Becerilerine Biçimsel Özellikler Bakımından Yansımaları** ..... 105
*Özge AYDIN*, Millî Eğitim Bakanlığı
*Prof. Dr. Şener DEMİREL*, Fırat Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0152-1081

**7. Bölüm: Akran Geri Bildirimi Yönteminin 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazım Kurallarını Uygulama Başarısına ve Yazma Motivasyonuna Etkisi** ..... 119
*Şeyma CAN GÜZEL*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID NO: 0009-0009-3345-9129
*Dr. Nurullah ESENDEMİR*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID NO: 0000-0001-6841-2552

**8. Bölüm: NotebookLM Uygulamasının Türkçe Dersinde Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri** ..... 139
*Şeyma CAN GÜZEL*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID ID: 0009-0009-3345-9129
*Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID ID: 0000-0001-6732-7815

**9. Bölüm: Oyun Temelli Biçimlendirici Değerlendirme Uygulamalarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi** ..... 150
*Dr. Tuba GÜL KOŞAR*
ORCID: 0000-0001-8400-2588
*Prof. Dr. Hasan KAVRUK*, İnönü Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-6352-4985
*Doç. Dr. Mustafa KAYA*
ORCID: 0000-0003-4755-4994

**10. Bölüm: Abide 4. Sınıf Türkçe Okuduğunu Anlama Başarısıyla İlişkili Kültürel ve Sosyoekonomik Sermaye Bileşenlerinin Veri Madenciliği Yöntemleriyle İncelenmesi: Mersin Örneği** ..... 169
*Dr. Zekiye YILDIRIM SUNA*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID NO: 0000-0001-5632-9225

**11. Bölüm: Türkçe Öğretmenlerinin Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Görüşleri** ..... 192
*Prof. Dr. Bünyamin SARIKAYA*, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8393-7127
*Mehmet Emin DİNLER*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0009-0007-3829-9713

**12. Bölüm: Ses Sembolizmi Bağlamında Türkçe Kelimelerin Algısal Özellikleri** ..... 216
*Prof. Dr. Raşit KOÇ*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5994-6197
*Sibel AKTAŞ*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No: 0009-0006-6974-6523

**13. Bölüm: Evrensel Tasarıma Dayalı Öğrenme ve Türkçe Eğitimi** ..... 232
*Furkan Enes BARTAN*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0009-0003-8438-1831
*Doç. Dr. Erkan AYDIN*, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6452-6058

**14. Bölüm: Köy ve Şehir Okullarındaki Öğrencilerin "Türkçe Öğretmeni" Kavramına Yönelik Meteforik Algılarının Karşılaştırılması** ..... 254
*Sümeyye AVŞAR*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
ORCID No:0009-0000-7565-2634
*Dr. Naif KARDAŞ*, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0002-4802-7478

# 1. BÖLÜM

# POPÜLER KÜLTÜR METİNLERİNİ ELEŞTİREL OKUMAK: ANLAMLANDIRMA VE OKUR ÖZNELLİĞİ

*Dr. Öğr. Üyesi Rukiye IŞIK AYDIN*, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4840-4031

*Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR*, Muş Alparslan Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6427-6431

**Özet**

Bu bölümde reklam, internet memi ve film/dizi sahnesi gibi popüler kültür metinlerinin Türkçe eğitiminde anlamlandırma ve eleştirel okuryazarlık bağlamında nasıl ele alınabileceği incelenmektedir. Bölümün ilk kısmında popüler kültür kavramı tanımlanmakta popüler kültür metinlerinin çok katmanlılık, çok kiplilik, yorum farklılıklarına açıklık ve okur öznelliği, yeniden üretilebilirlik ve çoklu okuryazarlıklar gibi özellikleri ile bu metinlerin medya okuryazarlığı ve eleştirel okuryazarlıkla ilişkisi açıklanmaktadır. İkinci kısımda Türkçe eğitiminde popüler kültür metinleriyle yapılan seçilmiş çalışmalar metin türlerine göre özetlenmektedir. Bu çalışmalar söz konusu metinlerin çoğunlukla dil bilgisi, dil becerileri ve değerler eğitimi gibi başka hedeflerin aracı olarak kullanıldığını, metnin kendisini eleştirel sorgulamanın nesnesi yapan çalışmaların ise görece az olduğunu göstermektedir. Bu gereksinimden hareketle bölümde anlam ve dil, amaç ve hedef kitle, temsil ve ideoloji, kanıt ve ikna ile alternatif yorum ve üretim sorularından oluşan bir çözümleme rehberi önerilmekte ve bu rehber, ortaokul düzeyi için tasarlanmış ve birbirinden bağımsız olarak uygulanabilen yedi etkinliğe dönüştürülmektedir. Etkinlikler, öğrencinin yorumunu metindeki göstergelerle gerekçelendirmesini ve metni yeniden üreterek anlamın nasıl dönüştüğünü açıklamasını amaçlamaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Popüler kültür metinleri, eleştirel okuryazarlık, medya okuryazarlığı, okur öznelliği, Türkçe eğitimi.